

УДК 371.212.7

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-1-47>

Світлана ЛУК'ЯНЧУК,

orcid.org/0000-0001-6799-3666

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української й іноземних мов та методик викладання в початковій і дошкільній освіті

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна) svitlanalukianchuk@gmail.com

Марина КОМОГорова,

orcid.org/0000-0002-6829-811X

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української й іноземних мов та методик викладання в початковій і дошкільній освіті

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна) mkomogorova@ukr.net

РОЛЬ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Метою статті є розкриття ролі наочності для формування лексичної компетентності молодших школярів на уроці англійської мови. Здійснено аналіз наукових джерел по темі дослідження та визначено поняття «граматична компетентність» як володіння навичками використовувати граматичні елементи з конкретної мови та вміння коректно використовувати ці знання на практиці, що включає здатність розуміти і виражати певний сенс, оформляючи його у вигляді фраз і речень, побудованих за правилами певної мови.

Проаналізовано етапи формування граматичної компетентності: ознайомлення з граматичним явищем, засвоєння окремих дій з використанням граматичної конструкції, закріплення серії дій, узагальнення та систематизація, включення граматичних навичок в самостійну мовленнєву діяльність.

Встановлено, що граматична компетентність складається з таких елементів, як: зв'язки, закономірності взаємодії граматичних явищ та концептів, що реалізуються ними; взаємодія рідної мови та іноземної, в ході якої виникають граматичні відносини, які полягають у взаємодії когнітивного та концептуального світосприйняття різних мовних соціумів. Найбільш сучасними видами наочності є різноманітні платформи, які дозволяють утворити інтерактивні мультимедійні презентації, ресурси, які містять широке коло навчальних відеоматеріалів, сучасні платформи-тренажери.

Зроблено висновок, що використання наочності у процесі формування лексичної компетентності молодших школярів на уроках англійської мови сприяє не лише кращому сприйняттю, усвідомленню, засвоєнню та закріпленню отриманих знань з граматики, а й розвиває увагу, пам'ять, уяву, та мотивацію учнів, що сприяє кращому осмисленню та оволодінню новим граматичним матеріалом з іноземної мови.

Ключові слова: *наочність, лексична компетентність, початкова школа, навчання іноземної мови, молодші школярі.*

Svitlana LUKIANCHUK,

orcid.org/0000-0001-6799-3666

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages and Teaching Methods in Primary and Preschool Education

Dragomanov Ukrainian State University

(Kyiv, Ukraine) svitlanalukianchuk@gmail.com

Maryna KOMOGOROVA,

orcid.org/0000-0002-6829-811X

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages and Teaching Methods in Primary and Preschool Education

Dragomanov Ukrainian State University

(Kyiv, Ukraine) mkomogorova@ukr.net

THE ROLE OF VISUALIZATION IN THE FORMATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' FOREIGN GRAMMATICAL COMPETENCE

The purpose of the article is to reveal the role of visualization in the formation of primary school students' lexical competence at English lessons. The analysis of scientific sources on the topic of the research was carried out and the concept of "grammatical competence" was defined as the possession of the skills to use grammatical elements in a specific language and the ability to use correctly this knowledge in practice, which includes the ability to understand and express a certain meaning, formulating it in the form of phrases and sentences constructed according to the rules of a certain language. The stages of lexical competence formation such as : primary sound presentation of the word; reproduction of the word; semanticization; control and understanding; setting the morphological and syntactic relations of the word) are analyzed.

The stages of the grammatical competence formation are analyzed, they are: familiarization with the grammatical phenomenon, learning of individual actions using a grammatical structure, consolidation of a series of actions, generalization and systematization, inclusion of grammatical skills in independent speech activity.

It was established that grammatical competence consists of such elements as: connections, patterns of grammatical phenomena interaction and concepts realized by them; the interaction of the native language and a foreign language, during which grammatical relations are arisen which consist in the interaction of the cognitive and conceptual worldview of different language societies. The most modern types of visibility are various platforms that allow you to create interactive multimedia presentations, resources that contain a wide range of educational video materials, modern simulator platforms.

It was concluded that the use of visualization in the process of formation of primary school students' lexical competence at English lessons contributes not only to better perception, awareness, assimilation and consolidation of the grammar acquired knowledge, but also develops attention, memory, imagination, and students' motivation, which contributes better understanding and mastering of new grammatical material of a foreign language.

Key words: vizualization, lexical competence, primary school, foreign language learning, primary school students.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграції вітчизняної системи освіти, стрімкого входження України у світове співтовариство та тенденції на постійну глобалізацію та інтенсифікацію розвитку міжнародних контактів у різноманітних сферах життєдіяльності, навчання іноземних мов є важливим напрямком освітньої політики України. На необхідності покращення іншомовної підготовки в шкільній освіті України наголошується в Концепції Нової української школи та Державному стандарті початкової освіти, де зазначено, що основною метою навчання іноземної мови є формування в учнів мовної та мовленнєвої компетентностей, яка, в свою чергу, включає в себе і граматичну, оскільки повноцінна комунікація не може здійснюватися без правильного оформлення та вираження думки, як в усній, так і письмовій формах.

Для ефективного формування іншомовної граматичної компетентності молодших школярів важливо використовувати різні методи та засоби, які забезпечують різнобічне опрацювання нових граматичних правил та їх закріплення в пам'яті учнів. На нашу думку, одним із таких є використання наочності, яка привертає увагу учнів, забезпечує різноманітність та емоційність навчального процесу, допомагає не лише засвоїти нові правила, а й використовувати отримані знання на практиці.

Аналіз досліджень. Питання застосування наочності не є новим в науково-методичній літературі і було актуальним в усі часи. Питання використання різноманітних засобів наочності

в навчанні іноземних мов досліджували такі вчені, як Ірина Головченко, Наталія Кравець, Олександр Мельничук, Ірина Петренко, Надія Шевченко, Шарон Арнольд, Стівен Кравоніс, Джеремі Харрс, Річард Майер та ін. У своїх дослідженнях ці вчені зосереджуються на використанні інноваційних методів, до яких входять створення різних наочних матеріалів, відео, графіка, діаграми та застосування віртуальної реальності. Дані розробки показують позитивний вплив використання наочності для запам'ятовування та правильного застосування граматики. Проте, в останні роки помітно розширилася область наочності й ускладнився її інвентар: від предметів і картинок, жестів і рухів до відеофільмів і комп'ютерних програм, за допомогою яких вчитель моделює фрагменти об'єктивної дійсності, тож проблема використання наочності для формування іншомовної саме граматичної компетентності молодших школярів потребує подальшого вивчення.

Тож, **метою статті** є розкриття ролі засобів наочності у формуванні іншомовної лексичної компетентності молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, ключові уявлення, опори або опорні знання. Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання поняття компетентності визначається як спроможність

кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання, або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та відношень (Стратегія реформування, 2003: 296).

Як одна зі складових іншомовної компетентності, граматична компетентність у міжнародній документації Ради Європи визначається як володіння навичками використовувати граматичні елементи конкретної мови та вмінням коректно використовувати ці знання на практиці. «Граматична компетентність включає здатність розуміти і виражати певний сенс, оформляючи його у вигляді фраз і речень, побудованих за правилами певної мови (на відміну від механічного відтворення завчених зразків)» (Загальноєвропейські рекомендації, 2003: 107–108). Цього визначення ми і притримуємося у своєму дослідженні.

Граматична компетентність складається з таких елементів, як:

Зв'язки, закономірності взаємодії граматичних явища та концептів, що реалізуються ними;

Взаємодія рідної мови та іноземної, в ході якої виникають граматичні відносини, що полягають у взаємодії когнітивного та концептуального світосприйняття різних мовних соціумів (Ніколаєва, 2004: 54).

Дослідник В.В. Осідак до характерних рис граматичної компетенції відносить:

– здатність розуміти, виражати, продукувати та розпізнавати у мові граматичні форми та їх значення, розуміти, наскільки вони відповідають граматичним формам мови, якою здійснюється комунікація;

– наявність неусвідомленого граматичного чуття, невербалізоване, інтуїтивне знання граматичних норм мови, якою здійснюється комунікація, навички самокорекції щодо граматичних форм мови, якою здійснюється комунікація;

глибоке знання граматичної, морфологічної, синтаксичної системи мови, якою здійснюється комунікація (Осідак).

На думку В. О. Вишневського (Вишневський, 2011: 75) до основних складових граматичної компетентності можна віднести наступні:

граматичні навички, (репродуктивні навички та рецептивні навички):

- граматичні знання;
- граматичну усвідомленість.

Граматична компетентність передбачає:

а) високий рівень знань граматичних правил конкретної мови, за якими утворюються граматично вірні висловлювання – словосполучення, речення, які утворюють граматично вірний, осмислений текст;

б) високий рівень вмінь та навичок застосування граматичних засобів та явищ в іншомовній діяльності незалежно від ситуації та контексту спілкування;

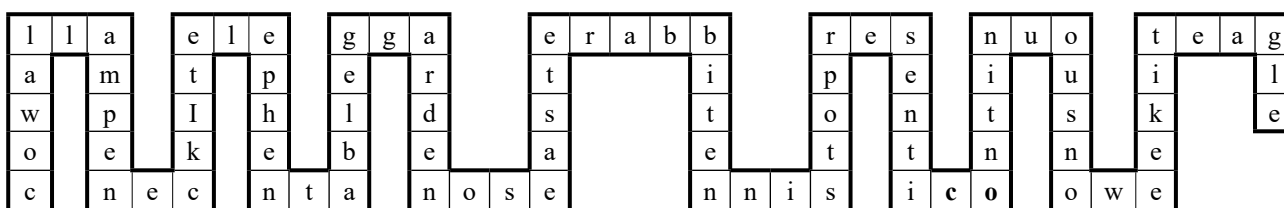
в) готовність та здатність розуміння, висловлювання будь-якого сенсу в будь-якій формі (усна, письмова), оформлюючи його за вимогами граматичного ладу конкретної мови (Федорова).

Формування іншомовної граматичної компетентності може бути реалізоване засобами експліцитного – усвідомленого шляху навчання, або імпліцитним – мимовільних шляхом, засобами інтуїтивного навчання в рамках мовленнєвої комунікації (Ванівська, 2016: 72). В рамках формування граматичної компетентності, основним елементом є формування граматичних навичок, яке може бути реалізоване засобами наступних кроків:

- 1) ознайомлення учнів з граматичним явищем;
- 2) наслідування – виконання вправ щодо застосування граматичного явища за зразком;
- 3) трансформація граматичного явища;
- 4) продуктивне використання граматичних форм (Вовк, 2007: 21).

Процес навчання граматичній стороні мови характеризується тим, що він проходить ряд етапів, кожен з яких має свою приватну задачу. Етапи навчання граматиці відповідають психологічним фазам формування навичок. Виділимо їх.

1. Підготовчий етап, на якому відбувається ознайомлення з граматичним явищем. На цьому етапі учні психологічно готуються до засвоєння нового явища. Для цього перед ними з самого початку ставиться мета. Учитель намагається зацікавити учнів, привернути їх увагу та стимулювати активність. Наведемо наприклад, у третьому класі, учитель, повідомляючи тему уроку («*Теперішній тривалий час*»), роздає усім учням лабіринт із слів, в якому вони повинні знайти назву теми уроку (Present Continuous), у лабіринті усі слова школярам є відомі, окрім тих слів, що означають тему уроку.

Передумовою до використання граматичних засобів мови є знання лексики, яка наповнює відповідні моделі. Крім того, учні повинні повторити і той граматичний матеріал, з яким нове граматичне явище буде поєднуватися, або зіставлятися. Чим складніше синтаксична структура, тим більше необхідна зорова опора, наочні засоби і т. д. (Вишневський, 2011: 76). Тут школярі свідомо конструюють зразки з новим граматичним явищем. На цьому етапі відбувається формування первинного вміння. Показником засвоєння є безпомилковість свідомо сконструйованого зразка, із застосуванням засвоюваної граматичної форми (Ніколаєва, 2004: 75).

На першому етапі, в одних випадках, наочний матеріал виступає джерелом знання, а пояснення вчителя виконує функцію керівництва процесом сприйняття учнів. Наочні матеріали слугують опорою для усвідомлення зв'язків між фактами, явищами, недоступних безпосередньому спостереженню, а виклад інформації вчителем спонукає до спостереження і направляє учнів до осмислення, тлумачення зроблених спостережень. Такими фактами та явищами є граматичні матеріали, які не можливо пояснити учням 1–4 класів, а отже, необхідно застосовувати яскраві, зрозумілі наочні матеріали (Казачинер, 2007: 36).

2. Елементарний етап забезпечує засвоєння окремих дій з використанням граматичної конструкції або форми слова. У зміст елементарного етапу входять вправи у вживанні готових словоформ в даній структурі і в утворенні форми за одним зразком. На елементарному етапі відбувається подальше осмислення і запам'ятовування зразків з виділеними граматичними формами і їх значеннями. Вправи елементарного етапу орієнтовані на використання аналогії, тобто риси знайомого переносяться на нове явище. Показником успішності оволодіння цим етапом засвоєння можна вважати зменшення усвідомлення приватних граматичних операцій і збільшення самостійності у виборі змісту мовлення при виконанні граматичних дій (Ніколаєва, 2004: 76). На цьому етапі наочність, як правило, є джерелом знання про факти, явища або їх зв'язки виступає виклад інформації вчителем, а наочність виконує функцію підтвердження, ілюстрації, конкретизації словесного повідомлення або служить відправним пунктом повідомлення, що містить відомості про явища і зв'язки, недоступні безпосередньому сприйняттю.

3. На сумісному етапі триває закріплення серії дій в умовах координації її з іншими діями. Новий граматичний засіб на цьому етапі поєднується або чергується з іншими засобами. Показником

досягнення результату на цьому етапі можна вважати самостійне творче використання граматичної форми, яка відпрацьовується, поряд з іншими (Ніколаєва, 2004: 77).

4. Етап систематизуючого узагальнення необхідний при засвоєнні узагальнень другого ступеня і систематизації засвоєного за допомогою вправ в аналізі, порівнянні і класифікації. Даний етап служить в рівній мірі як зміцненню активних граматичних навичок, так і навчанню навичкам розуміння граматичних засобів активного мінімуму при читанні.

5. Останній етап, що має на увазі включення граматичних навичок в мовленнєву діяльність, використання і повторення їх в мовних вправах (Ніколаєва, 2004: 78). Засоби наочності на цьому етапі формування іншомовної граматичної компетентності молодших школярів можуть виступати в ролі джерела знань при організації самостійної роботи творчого, дослідницького характеру. У цьому випадку вчитель визначає завдання, направляє діяльність учнів. Засоби наочності можуть служити зоровою опорою під час опитування учнів: використовуючи, наприклад, зміст кадрів мультфільму, учні переказують, які дії виконує герой.

Кількість засобів навчання, що застосовуються на одному занятті, визначається конкретними освітніми, виховними та розвиваючими цілями уроку. Методи використання наочності, які можуть бути застосовані в ході навчання граматиці учнів молодших класів, можна розділити умовно на дві великі групи:

1. Метод ілюстрації;
2. Метод демонстрації.

За допомогою демонстрації, увага учнів спрямовується на істотні, а не на випадково виявлені, зовнішні характеристики розглянутих предметів, явищ, процесів. Ілюстрація є особливо ефективною при розгляді та поясненні нового граматичного матеріалу. Відтак, наприклад, пояснюючи учням Present Continuous, учитель, замість того, щоб «запропонувати» учням готові знання і пояснити як утворюється вказана часова форма, педагог демонструє декілька речень у тій граматичній формі, яка вивчається і просить знайти закономірності (*ing* – закінчення) та назвати слова, що повторюються у кожному із даних речень (*now, at the moment* (зараз, у даний момент)).

Перш ніж відібрати для уроку той чи інший вид наочності, необхідно визначити місце його застосування в залежності від його дидактичних можливостей. При цьому слід мати на увазі цілі і завдання конкретного уроку і відбирати такі

наочні матеріали, які чітко виражають найбільш істотні сторони досліджуваного на занятті явища і дозволяють учневі виявляти і групувати ті істотні ознаки, які лежать в основі формованого на цьому занятті уявлення або поняття (Казачинер, 2007: 42).

В умовах сучасності, розуміння ролі наочності в навчальному процесі значно змінилося. Воно стало розглядатися в тісному зв'язку з методичними завданнями, які ставляться перед тим чи іншим засобом наочності, з необхідністю і доцільністю застосування саме цього засобу наочності на конкретному етапі навчального процесу. Виходячи з такої постановки проблеми, постає завдання знайти конкретне застосування наочності, тобто знайти такий метод внесення її в педагогічний процес, який забезпечив би не формальне застосування наочності, а дійсне її використання (Казачинер, 2007: 42).

Сучасні завдання, поставлені суспільством перед початковою школою, нова освітня концепція, пошук ефективних дидактичних методів змушують сучасного вчителя по-іншому подивитися на проблему засобів наочного навчання, змінити стратегії їх застосування (Громовенко, 2010: 67). Системно-діяльнісний підхід, як методологічна підстава європейського напрямку освіти школярів, передбачає сформованість в учнів здатності швидко орієнтуватися в навчальних ситуаціях, які створюються на занятті. Старі наочні засоби (наприклад, схема, таблиця, демонстраційна картка, навчальна картина) уже не забезпечують бажаного ефекту під час їх використання. Разом з тим розширення способів наочності: від предметів і картинок до презентацій та мультимедійних програм залишає принцип наочності як і раніше актуальним в навчальній діяльності. Це пов'язано з тим, що новітні наочні засоби надають можливість продемонструвати розвиток явищ, їх динаміку, повідомляти навчальну інформацію дозовано і керувати індивідуальним процесом засвоєння знань (Переверзева, 2003: 296).

Наразі, з'являється все більше можливостей використання найсучасніших засобів репрезентації наочності в ході навчального процесу. Одним з ефективних засобів є застосування онлайн-платформ. Якщо на старшому етапі навчання, можна залучати учнів до виконання завдань засобами онлайн платформ, то для учнів початкової школи,

ефективним стане застосування онлайн-платформ в якості засобів наочності.

Ефективними засобами наочності є також численні сучасні навчальні ресурси, платформи, на яких розміщено велику кількість навчальних відео. Прикладом може слугувати ресурс You Tube, де розміщено не лише розважальні відео, але й велика кількість навчальних відео, серед яких можна відібрати ті, які будуть ефективні у рамках формування граматичної компетентності учнів другого класу. Такий ресурс є надзвичайно актуальним в умовах дистанційного навчання, з огляду на те, що наглядна демонстрація та пояснення сутності граматичного явища та його використання значно полегшує процес сприйняття учнями навчального матеріалу. Актуальними є також і різноманітні платформи-тренажери, де учні можуть відпрацьовувати навчальним матеріал на практиці.

Зазначимо також, що наразі існує велика кількість відеозаписів, утворених носіями мови для наймолодших учнів, які допомагають вивчати складні для молодших школярів граматичні аспекти. Такі відеозаписи можуть бути ефективно використані в ході занять. Ефективним засобом утворення наочного матеріалу є мультимедійні презентації, які супроводжують весь хід заняття. Такі презентації дозволяють продемонструвати учням не лише один або кілька ілюстративних прикладів, але навести приклади до кожного граматичного явища, що вивчається.

Отже, наразі існує широкий спектр засобів репрезентації та утворення наочного матеріалу, який допомагає ефективно організувати процес вивчення граматичних явищ молодшими школярами.

Висновки. Використання наочності у формуванні іншомовних граматичних навичок може забезпечити не лише якісне засвоєння програмного граматичного матеріалу, а й міцність та тривалість його зберігання в пам'яті учнів, оскільки усвідомлене сприйняття граматичного навчального матеріалу сприяє розумінню, правильному відтворенню та застосуванню отриманих знань на практиці в усній та письмовій формах з поступовим ускладненням, що дозволяє молодшим школярам перейти до творчого рівня використання граматичного матеріалу не тільки на уроках, а й перенести їх у повсякденне життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ванівська О.М. Реалізація компетентнісного підходу в процесі викладання іноземної мови у вищій школі. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 1 (38). С. 71–75.
2. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2011. 206 с.
3. Вовк О.І. Формування граматичної компетентності студентів-філологів у процесі оволодіння англійською мовою. *Вісник ЛНПУ ім. Т. Шевченка*, 2007. № 20 (136). С. 20–24.
4. Громовенко В. В., Ярмолович О. І. Засоби наочності в навчанні граматиці англійської мови. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*, 2010. С. 66–68.
5. Дроздовська І.В. Наочність. *Англійська мова в початковій школі*, 2008. 9. С. 35–39.
6. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / Науковий редактор укр. видання С.Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
7. Казачинер О.С. Дидактичні ігри як засіб активізації діяльності учнів на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*, 2007, № 36. С. 41–47.
8. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях : навчальний посібник / С.Ю. Ніколаєва, С.В. Гапонова та ін. К. : Ленвіт, 2004. 208 с.
9. Осідак В.В. Визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англійської граматичної компетенції. URL: http://ualta.in.ua/wp-content/uploads/2016/06/Osidak_Criteria.pdf
10. Переверзева Я. О. Застосування наочності для формування лексичних навичок в учнів основної школи у процесі вивчення другої іноземної мови (французької). URL: chrome-extension://efaidnbmnibpcajpcglcl efndmkaj/http://eprints.zu.edu.ua
11. Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. К. : К.І.С., 2003. 296 с.
12. Федорова З. І. До питання формування граматичної компетенції в середніх загальноосвітніх школах. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/48-visimnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/413-do-pitannya-formuvannya-gramatichnoji-kompetentsiji-v-serednikh-zagalnoosvitnikh-shkolakh#:~:text1>

REFERENCES

1. Vanivska O. Realizatsia kompetentnisnogo pidhody v protsesi vykladannia inozemnoi movu y vuschyih shkoli [Implementation of the competence approach in the process of teaching a foreign language in higher education] U. : Uzhorod University, 2016. p. 71–75 [in Ukrainian].
2. Vyshnevskiy O. Metodyka navchannia inozemnyh mov [Methodology of teaching foreign languages: teaching manual]. K. : Znannia, 2011. 206 p. [in Ukrainian].
3. Vovk O. Formyvannia gramatychnoi kompetentnosti studentiv filologiv y potsesi ovolodinnia angliiskoiy movoiy [Formation of grammatical competence of philology students in the process of mastering the English language]. K. : LNPU named after T. Shevchenko, 2007. No. 20 (136). P. 20–24 [in Ukrainian].
4. Gromovenko V., Yarmolovich O. Zasoby naochnosti y navchanni gramatytsi angliskoi movy [Visual aids in teaching English grammar]. K. : International Humanitarian University, 2010. P. 66–68 [in Ukrainian].
5. Drozdovska I. Naochnist [Clearness. English in primary school]. K. : 2008. 9. P. 35–39 [in Ukrainian].
6. European recommendations on language education: study, presentation, evaluation. / Scientific editor Ukrainian. Publication of S.Yu. Nikolaev. K. : Lenvit, 2003. 273 p. [in Ukrainian].
7. Kazachiner O. [Didactic games as a means of activating students' activities in English lessons]. English Language and Literature, K. : 2007, No. 36. P. 41–47 [in Ukrainian].
8. Methodology of teaching foreign languages in secondary educational institutions in structural and logical schemes and tables: study guide / S.Yu. Nikolayeva, S.V. Gaponova and others. K. : Lenvit, 2004. 208 p. [in Ukrainian].
9. Osidak V. Vyznachennia kryteriiv otsinniuвання rivnia sformovanosti anglomovnoi gramatychnoi kompetentnosti [Determination of criteria for assessing the level of formation of English grammatical competence. URL: http://ualta.in.ua/wp-content/uploads/2016/06/Osidak_Criteria.pdf [in Ukrainian].
10. Pereverzeva Ya. O. Zastosyvanntia naochnosti y dlia formuvannya leksychnykh navychok v ychniv osnovnoi shkoly y protsesi vuvchennia drygoi inozemnoi movu (ftantsyskoi) [The use of visualization for the formation of lexical skills in primary school students in the process of learning a second foreign language (French)]. URL: chrome-extension://efaidnbmnibpcajpcglcl efndmkaj/http://eprints.zu.edu.ua. [in Ukrainian].
11. Education reform strategy in Ukraine: Recommendations on educational policy. K. : K.I.S., 2003. 296 p. [in Ukrainian].
12. Fedorova Z. I. Do pytannia formyvannia gramatychnoi kompetentsii v serednih zagalnoosvitnih shkolah. [To the question of the formation of grammatical competence in secondary comprehensive schools]. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/48-visimnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/413-do-pitannya-formuvannya-gramatichnoji-kompetentsiji-v-serednikh-zagalnoosvitnikh-shkolakh#:~:text1> [in Ukrainian].